nester og vi skal gjøre det vi kan for å få korte ned ventetidene på behandling. Derfor lanserte også helseministeren for noen dager siden ti tiltak for å styrke sykehusene.

Vi har god tradisjon med samspill mellom offentlige sykehus og private aktører. Målet er å gi pasienten best mulig behandling. Pasientens beste handler om utredning og behandling. Men det handler også om at vi er trygge på at sykehusene holder mål, at de løser alle de viktige samfunnsoppgavene de har. Da må de være faglig robuste institusjoner, som også tar ansvar for forskning, utvikling, utdanning, opplæring og akuttberedskap.

først. Derfor er det også slik at sykehusene, basert på prioritering gjort i tråd med nasjonale veiledere, hvert år kjøper tjenester til beste for pasienten fra private leverandører. Samlet sett utgjorde slike kjøp rundt 12 milliarder i 2012 – det tilsvarer rundt 10 prosent av sykehusenes budsjett. Dette fungerer bra.

Men Høyre og Frp foreslår noe annet. De ønsker å øke bruken av private tilbud, ikke ved at det offentlige prioriterer og kjøper tjenester, men gjennom såkalt etterspørselsdrevet finansiering.

Det betyr at kommersielle aktører, uten avtale, kan selge så mange behandlinger de vil, så fremt pasientene har et behov.

fellesskapet, for en likeverdig helsetjeneste, eller for pasienten. Jeg advarer mot den. Fellesskapet må styre ressursbruken. Pasienten må være trygg på at de ikke utsettes for overbehandling i et marked hvor det vil lønne seg for aktørene å behandle «alt».

Høyres modell, med private kommersielle sykehus med ubegrenset offentlig finansiering, vil medføre et voksende tilbud om utredning og behandling av ukompliserte lidelser. Det vil føre til overbehandling, og vil legge beslag på en større andel av sykehusbudsjettet, på bekostning av andre tjenester, som for eksempel behandling av kroniske lidelser, rus- og psy-

husene tappes for arbeidskraft når kommersielle aktører kan friste med høyere lønn.

Akuttberedskap og opplæring av nye spesialister, studenter og lærlinger vil også bli svekket. Slik vil selve fundamentet for sykehusene vil bli rystet.

Fellesskapets sykehus har andre viktige samfunnsoppgaver i tillegg til pasientbehandling: forskning, beredskap, utdanning av helsepersonell, og opplæring av pasienter og pårørende. Private kommersielle sykehus har ikke disse oppgavene.

Resultatet av Høyres og FrPs forslag er også at de offentlige sykehusene tappes for ressurser uten å kunne påvirke tilbudet.

offentlige penger etter stykkpris til kommersielle aktører.

Samtidig flytter de ansvaret for å prioritere bort fra demokratiske organer og fagmiljøer, og over til såkalt ledig kapasitet i markedet.

For Arbeiderpartiets del er løsningen ikke å privatisere. Vi setter pasienten først, ikke pengene, slik Høyre gjør.

Løsningen ligger i en sterk og faglig god offentlig helsetjeneste, med sykehus som leverer førsteklasses tjenester til beste for pasienten. Intet mindre.

THOMAS BREEN,
stortingsrepresentant fra Hedmark Ap og helsepolitisk talsmann for Arbeiderpartiet

Språkåret – Harald, konge over Nordvegen

Kong Harald er Noregs konge. Han er den femte i Haraldrekkja. Kong Harald den andre var den første som offisielt blei omtalt som «Noregs konge» i skriftlege kjelder. Denne Harald II, var Harald Eiriksson Gråfell, som var konge frå ca. 961 til 970. Eiriksson var etternamnet hans, sidan han var son av Eirik Blodøks. Snorre bruker elles også namnet Harald Gunnhildsson, etter mora, Gunnhild Gormsdotter – også kalla Gunnhild kongemor, som var søstera til Harald Blåtann.

«Gråfell» var eit såkalla tilnamn. Snorre prøvde å forklare dette tilnamnet i Heimskringla med ei historie der kong Harald fekk eit skinn av ein islandsk handelsmann, og at det nærmast blei mote å gå med skinnfell etter dette. Men denne forklaringa er nok helst berre ei god forteljing.

Cirka hundre år tidlegare var Harald den første «dróttinn norðmanna», dvs. hovding eller konge over nordmennene, som det blant anna står i Haraldskvadet. Det var Harald Hårfagre.

Namnet på landet Noreg finn ein som «Norðweg» i ei engelsk kjelde som byggjer på forteljingane til Ottar frå Hålogaland. Ottar var hos kong Alfred den store rundt år 890. Namnet Norway eller Norwegen bruker ein framleis i engelsk og tysk, mens det hos oss har fått lydleg «slitasje», og ð og v blei «slukte». Dei to variantane «Noreg» og «Norge» har eg forklart tidlegare. Men namnet «Nordvegen» på eit land er jo interessant i seg sjølv. Ein veg er jo gjerne noko ein bruker når ein skal ein stad. Det er ikkje eit namn nokon ville bruke som sjølv bur i dette landet.

Nordvegen var først og fremst den lange kyststripa heilt opp til Hålogaland. Ifølgje Claus Krag si noregshistorie sa Ottar at han budde lengst mot nord av alle nordmenn (om lag på høgde med Tromsø). Landet strekte seg sjølvsagt lenger mot nord, men det var for det meste øydemark, bortsett enkelte stader der samar heldt til. Ottar fortalde at landet var langt og smalt; i nord var det gjerne berre nokre får kilometer inn til fjellet, mens det i sør kunne vere nokre mil. Denne beskrivinga passar altså mykje betre på ein veg enn på eit land.

Nordvegen var først og fremst ein handelsveg i dei tidlegaste tidene, og oppe i nord var det blant anna kvalfangst. Ottar fortalde at han og fem andre hadde klart å fange 60 kvalar på to dagar. Men det var nok kvalross, eller helst kvalrosstennene, som representerte den største verdien som handelsvare frå nord den gongen. Dei var visst svært ettertrakta lenger sør i Europa og kunne nok freiste fleire til å reise den lange vegen mot nord. Ein viktig nordisk handelsplass i vikingtida var Hedeby i Danmark (no i Tyskland). Krag kan fortelje at det tok Ottar godt over ein månad å segle dit. Hedeby var den første mellomalderbyen i Nord-Europa, og det var der folk frå Skandinavia, Nordsjø-områda og Baltikum møttest for å byte og selje varer.

Harald Hårfagre var vikingkonge og først og fremst ein sjøkonge. Men sjølvsagt var det også kontakt innover i landet, og det blei derfor «naturleg» at Nordvegen som rike etter kvart omfatta større og større område lenger bort frå kysten. Derfor er det nok også naturleg at ingen i Noreg i dag oppfattar landsnamnet som namnet på ein veg.

JENS HAUGAN